

Peer learning

En guide till att använda peer learning
som handledarmetod



Foto: Plattform/Johnér

Peer learning är en evidensbaserad handledarmodell som utgår från att de studerande lär i samarbete. Det innebär att stor vikt läggs på att studenterna och eleverna själva är aktiva i sitt lärande, eftersöker kunskap, stödjer, undervisar och reflekterar med varandra. De studerande hjälper varandra till utveckling genom att ge återkoppling, och rollerna mellan den som lär och den som lär ut växlar utifrån olika situationer som uppstår.

Nyckelord i peer learning är:



SAMARBETE

Förmågan att samarbeta.



REFLEKTION

Reflektion och kritiskt förhållningssätt.



KOMMUNIKATION

Kommunicera kunskap, förståelse och färdigheter.



FEEDBACK

Utvärdera sig själv och andra genom feedback.

Engelskans "peer" står för "jämbördig". Att vara jämbördig innefattar "att vara på samma nivå i utbildningen", "att stå inför samma situation" samt "att inte ha en formell funktion som handledare".

Som stöd för lärandeprocessen finns handledare. Deras uppgift är att se till att kunskapen som delas är adekvat, att patientsäkerheten upprätthålls och att de studerandes utveckling fortlöper framåt. Handledarna har en viktig roll i att hjälpa studenterna till reflektion, utveckling och fördjupade insikter i vad de kommande yrkesrollerna kommer att innebära.



Varför peer learning?

Peer learning ger studenter och elever möjlighet att träna och praktisera färdigheter och förmågor som traditionell handledning har svårare att erbjuda förutsättningar för.



Samarbete – förmågan att samarbeta

Sjukvård bygger på teamarbete där kvaliteten beror på personalens samarbetsförmåga. Studerande behöver strategier för samarbete och träna på att hantera konkurrens, fördela arbetsuppgifter, planera och utföra praktiska moment. De ska växa i roller som både ledare och följare, vilket speglar arbetsteamets vardag.



Kommunikation – uttrycka kunskap och förståelse

Kommunikation är avgörande för vårddyrken. Att tydligt förmedla korrekt information i tal och skrift är nödvändigt för effektivt samarbete. Kommunikation innebär samspel: att uttrycka, lyssna och säkerställa att budskapet förstås. Peer learning stärker kommunikationen genom diskussion, reflektion och kunskapsutbyte. Studerande tränar på att formulera sin kunskap och identifiera styrkor och svagheter, samt stödja andra.



Reflektion – kritiskt förhållningssätt

Reflektion innebär att återuppleva och analysera händelser för att koppla teori till praktik. Den ger möjlighet att se olika perspektiv och hitta lösningar. Studerande ska kritiskt granska sitt eget och andras arbete, vilket utvecklar kritiskt tänkande. Region Jämtland Härjedalen uppmuntrar reflektion enligt Gibbs reflektionscykel.



Feedback – utvärdera sig själv och andra

I Peer learning ska studerande ge och ta emot konstruktiv feedback. De övar på att observera och bli observerade i planerade moment. Feedback från kollegor och handledare tydliggör styrkor och utmaningar och skapar möjlighet att utvecklas i yrkesrollen.

Struktur för peer learning

Inom Region Jämtland Härjedalen finns ett beslut från divisionsledning 2023 att handledning av studenter och elever ska ha en evidensbaserad grund. Studenter och elever ska ges bättre förutsättningar att utveckla de förmågor som vårdens medarbetare behöver för att kunna bedriva en god och säker vård för våra medborgare. Vårdens medarbetare arbetar i interprofessionella team där samarbete, kommunikation, reflektion och feedback är viktiga delar som behöver fungera för att resurser ska tillvaratas och vården ska gagna den det är till för. Därav beslutades att användas peer learning som handledarmodell.

Region Jämtland Härjedalen ser utbildning som ett viktigt uppdrag och utbildning förekommer i de flesta av regionens verksamheter. Det är av stor vikt att samtliga medarbetare är införstådda med att det ingår i vårt uppdrag att bedriva vård av god kvalitet för våra medborgare, och en del i detta är att handleda studerande och introducera nya medarbetare i våra verksamheter. Det är vårt gemensamma ansvar att utveckla en miljö i våra verksamheter, där lärande kan ske och uppmuntras.

Inom regionen finns en organisation kring mottagandet av studenter med utsedda huvudhandledare för sjuksköterskestudenter och undersköterskeelever som i samarbete med enhetscheferna på respektive enhet strukturerar och leder arbetet kring studerande, handledning och lärandemiljö.

Medarbetare behöver få information om och undervisas i peer learning som handledarmodell för att få förståelse för varför handledning ska ske på detta sätt, vad vinningarna är och hur handledare ska gå tillväga. Utöver det behöver handledare ges möjlighet att kontinuerligt reflektera över sin förmåga att handleda.

För att tillgodose medarbetarnas behov av kunskap och information finns skriftlig information på regionens vårdgivarwebb. Det är också viktigt att samtala och reflektera med medarbetare på sin enhet om hur handledningen kan ges förutsättningar på era avdelningar. Handledare uppmuntras också att delta i regionövergripande "Workshop kring handledning" som erbjuds medarbetarna vid fyra tillfällen per år (enhetschef anmäler medarbetare till dessa dagar). Fördjupning av kunskap kan även ske genom högskolekurser i handledning och/eller peer learning.

Foto: Maskot Bildbyrå



Introduktion av studenter

Sjuksköterskestudenter informeras vid kursstart samt vid första dagen för verksamhetsförlagd utbildning (VFU). Undersköterskeelever ges information via sin utbildningsanordnare och/eller vid första dagen för arbetsplatsförlagt lärande (APL) i de verksamheter som arbetar med peer learning.

Det är av stor vikt att de studerande är insatta i, medvetna om och har reflekterat kring:

- Vad handledning är och hur den går till.
- Syftet och kärnan i handledning med peer learning (samarbete, kommunikation, reflektion och feedback).
- De studerandes egen funktion och roll.
- Handledarnas roll, ansvar och funktion.

De studerande bör ges utrymme i samband med uppstart av VFU/APL att samtala, ställa frågor och reflektera kring flertalet frågor:

- Vad är peer Learning?
- Förväntningar.
- Individuella mål.
- Lärostilar (hur lär jag mig bäst; ”se först – göra sen”, ”göra under handledning”, ”läsa på teoretiskt – sedan utföra”?)
- Identifiera styrkor och utmaningar hos sig själv.
- Vad innebär det att vara handledningsbar? (Är de studerande redo att lära sig mer, att utvecklas och utmana sina förutfattade meningar och invanda mönster?).

Genomförandet

Peer learning innebär att lära i samarbete. Utgångspunkten för de studerandes lärande är patienten och dennes behov, förmågor och utmaningar. Genom att studenter och elever tar delansvar för ett begränsat antal patienter och samverkar med andra professioner utvecklar de en helhetssyn på patientens behov av vård och behandling. Viktigt att fortsätta hålla fast vid kärnan i peer learning; samarbete, kommunikation, reflektion och feedback.

De studerande börjar tidigt under sin VFU/APL ansvara för en eller två patienter och utökar antalet successivt under utvecklingsprocessen.

Genom att ta ansvar för sina patienter får de studerande möjlighet att:

- Skapa djupare vårdrelationer och ökad helhetssyn.
- Se en tydligare bild av professionens ansvar och roll.
- Tillämpa omvårdnadsprocessen och förstå patientens väg i vården:

I slutenvården: följa patientens väg från inskrivning till hemgång och på det sättet få möjlighet att se effekten av de åtgärder som vidtagits samt se förändringar i patientens tillstånd.

I öppenvården: Följa patienten i besöket, förståelse för patientens väg till besöket och vad som sedan planeras.

Handledaren är alltid huvudansvarig för patienten, dess vård, planering och patientsäkerhet!

- Samarbeta med de professioner som behövs i vården av patienten; teamarbete. De studerande ges ansvar att planera för "vem gör vad?".

Upplägget i peer learning kan variera beroende på aktivitet och kunskapsnivå:

- En av studenterna/eleverna utför och den andra observerar, se "de studerandes peer-roller" nedan, sedan byter en roller.
- Öva och göra tillsammans.
- Individuell aktivitet, återberättar därefter till sin peer-kamrat.
- Utföra liknande uppgift, jämföra resultat.
- Ta ansvar för egna patienter och vid behov av stöd eller vid frågor i första hand ta stöd av sin peer-kamrat.
- Studenterna/eleverna samverkar innan de söker stöd från handledaren genom att
 1. Förbereder tillsammans
 2. Söker lösning på olika uppgifter tillsammans
 3. Diskuterar och reflekterar tillsammans
 4. Ger och får feedback från varandra.

I termin 6 för sjuksköterskestudenter kan även arbetsfördelning tränas:

- En av studenterna har huvudansvaret för patienter och delegerar arbetsuppgifter till sin peer-kamrat.
- Studenterna kan ha eget ansvar för patienter var för sig, vänder sig i första hand till sin peer-kamrat för stöd och råd eller om de behöver hjälp i olika moment.
- Studenterna kan ha eget ansvar för patienterna på sitt arbetspass och sedan rapportera över patienterna till sin peer-kamrat på kommande arbetspass (en arbetar förmiddag, den andra eftermiddag, men planerar för gemensam reflektion).
- Ger och får feedback från varandra, t.ex. hur de olika rollerna fungerat.

Teamets roll

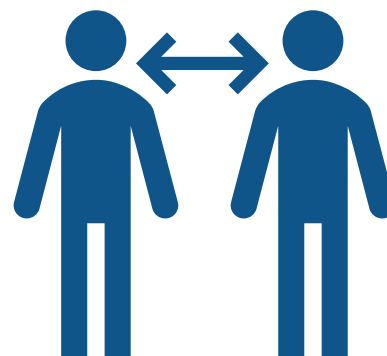
Teamet; de studerande och handledarna behöver förstå varandras kunskaper, förväntningar och lärstilar för att nå ett fungerande samarbete:

- Formal gruppen, roller och hitta samarbetsformer.
- Överenskommelse kring arbetsmetoder, fördelning av uppgifter.
- Erbjuder reflektion och feedback.

Check in och check out

Gemensam plan inför arbetspasset

Gör en kort avstämning inför arbetspasset och uttala förväntningar på varandra, gör en plan för arbetssätt och rollfördelning samt en översiktlig struktur för dagen (check in).



Tydlig kommunikation och avstämningar under arbetspasset

Planera in några avstämningar under passet då ni kan följa upp tidigare uppgjorda planer, uppdatera rollfördelning, lägga en ny strategi för resterande tid av arbetspasset, be om stöd, råd eller få feedback.

Reflektion och feedback

Handledarna ska erbjuda tid för återkoppling och feedback. Vi rekommenderar att göra det strukturerat enligt Gibbs reflektionscykel. De studerande kan med fördel påbörja en reflektion kring arbetspasset (i studentteamet eller individuellt) och därefter ansluter handledaren för gemensam reflektion och/eller återkoppling och feedback för dagen (check out).

De studerandes roll

Egen roll

Samarbete "Lära i samarbete". Peer learning bygger på att studerande delar kunskap och erfarenheter för att lära, stödja och undervisa varandra. Jämbördig innebär samma utbildningsnivå, liknande situation och ingen formell handledarroll.

Studentaktivt lärande. Studerande ska känna till kursmål, uttrycka styrkor och utmaningar för handledarteamet och ta ansvar för sin utveckling och lärandebehov.

Kommunikation. Uttala vad du tänker, planerar och gör – handledaren kan inte läsa tankar.

Handledningsbar. Att förstå vad handledning är, sin egen roll och handledarens ansvar. Saknas förståelse behöver handledaren tydliggöra.

Reflektion. Studerande ska reflektera över sitt lärande och delta i gruppreflektion för fördjupad insikt. Använd gärna Gibbs reflektionscykel.

Återkoppling och feedback. Studerande ansvarar för daglig återkoppling. Handledare kan behöva påminnas att skapa utrymme för detta. Återkoppling ger dialog om styrkor, utmaningar och fortsatt utveckling.

Uttala vad du tänker, planerar och gör – handledaren kan inte läsa tankar.

Peer-kamratens roll

Samarbete. ”Lära i samarbete”. Engelskans ”peer” står för jämbördig där tanken bakom pedagogiken är att de studerande ska dela sina kunskaper och erfarenheter och på så vis lära, stödja och undervisa varandra. Att vara jämbördig innefattar begrepp som ”att vara på samma nivå i utbildningen”, ”att stå inför samma situation”, ”att inte ha en formell funktion som handledare”.

Kommunikation. Uttala vad du tänker, planerar och gör – din peer-kamrat kan inte veta vad du tänker, säg det högt så att det är möjligt att följa din/era tankegångar. Gör en tydlig rollfördelning inför arbetspasset och planera in avstämningar för att säkerställa att ni gemensamt håller er till planen. Växla roller med varandra mellan olika arbetspass (teamledare, läkemedelsansvarig, rondansvarig, följare, utförare, observatör med mera). ”Time out” – en fras ni kan använda er av i en situation där ni behöver stanna upp och prata igenom situationen (till exempel upplevelser av att inte vara delaktig, inte förstå, något är på väg att gå fel).

Reflektion. Delta aktivt i gruppreflektion tillsammans med dina medstuderande och handledare, vilket kan ge fördjupade insikter, nya kunskaper och större förståelse. Din roll som peer-kamrat ger din medstudent möjlighet att växa och utvecklas genom att erbjuda olika perspektiv på en situation och det ger även dig möjlighet till reflektion vilket stödjer din egen inläring. Använd med fördel ett strukturerat arbetssätt för reflektion, Gibbs reflektionscykel.

Återkoppling och feedback. Återkoppling är en möjlighet för dialog där du kan uppmuntra din peer-kamrat i dennes styrkor samt ge insikter som kan hjälpa din medstudent att väsa inom områden med utmaningar. Du som peer-kamrat har möjlighet att framföra hur du bäst kan stödjas till utveckling och ge utrymme att få samma återkoppling tillbaka.

Handledares roll

Peer learning ger handledare en tydlig struktur för handledningen. Kunskap om strukturen ger även möjlighet att få stöd från andra kollegor och gör det lättare för andra yrkeskategorier att handleda. Under de studerandes introduktion och innan rollfördelningen är tydlig behöver handledaren vara mer aktiv och kan behöva extra tid för uppdraget. Förväntningen är sedan att de studerande tillsammans planerar, fördelar och löser problem i samarbete med varandra. Handledares roll övergår då till att stödja, observera och ge feedback.

Att vara handledare innebär att du uppmuntrar och stödjer de studerande till aktivt och självständigt arbete. Du ställer öppna och reflekterande frågor samt uppmuntrar studenter och elever att ta hjälp av varandra för att lösa situationer. Du stödjer de studerandes progression genom att systematiskt ge feedback gällande styrkor och fortsatta inlärningsbehov mot kursens mål. I ditt handledarskap överför du ansvaret för lärandet till de studerande och du intar en slags mentorroll i relationen genom att fungera som ett ’bollplank’ för studerandes frågor och reflektioner.

Handledarens roll är att vara observatör, nivåanpassa, ge feedback, ge förutsättningar till reflektion samt att ge för- och efterhandledning.

Att vara handledare innebär att du uppmuntrar och stödjer de studerande till aktivt och självständigt arbete.

Vara observatör

Grunden i peer learning är ett studentaktivt lärande. Att vara handledare i peer learning innebär att du uppmuntrar och stödjer de studerande till aktivt och självständigt arbete. Vid aktiviteter deltar handledaren som observatör. Successivt minskar handledarens närvaro, beroende på studenterna och elevernas förmågor och kunskaper att utföra aktiviteter självständigt.

Nivåanpassa

Studenterna och eleverna kommer att ha olika kunskapsnivå, erfarenheter och förutsättningar. De kommer att utvecklas i olika takt vilket innebär att handledningen behöver anpassas utifrån individen. Det kan innebära att de studerande får olika uppdrag och utmaningar utifrån kompetens och var de befinner sig i sin läroprocess. Målen och kraven är desamma, men vägen dit kan se olika ut.

Ge feedback

Feedback och återkoppling behöver alla för att kunna utvecklas. För att feedback ska leda till utveckling inom sin yrkesroll så behöver den ges på ett konstruktivt sätt. Konstruktiv feedback ska vara ett kvitto på vad studenten gjorde bra och i vilken situation det skedde. Studenten bör även få tips och råd om vad som kan förbättras och hur det ska kunna ske.

Ge förutsättning till reflektion

Reflektion tillsammans med handledare bör ske regelbundet och med fördel på förutbestämd tid. Genom att ställa öppna och reflekterande frågor samt uppmuntra till att ta hjälp av varandra för att lösa situationer skapas förutsättningar till de studerandes reflektion och eget initiativtagande till att inhämta kunskap. Handledaren är mer avvaktande och uppmuntrar den studerande att fundera, resonera, ställa frågor och försöka lösa praktiska arbetsuppgifter.

Studerande bör reflektera för, under och efter utförd uppgift. Kunskap utan reflektion är ofta utan grund. Genom reflektion fördjupar de studerande kunskapen och tillämpningen av den. Reflektion kan med fördel göras enligt Gibbs reflektionscykel.

Foto: Plattform/Johnér



För- och efterhandledning

Inför varje enskilt moment är det av betydelse att handledare och studerande har en kort avstämning. Studerande stimuleras att reflektera över sina teoretiska kunskaper och tidigare erfarenheter, så att handledaren får uppfattning om de studerandes kunskapsnivå. Därefter beslutas vem som ska göra vad i aktiviteten. Studenterna och eleverna presenterar för handledaren vad som ska göras och vilka observationer som är viktiga i mötet med patienten. Målet är att de studerande ska tänka kritiskt och göra en konsekvensanalys utifrån den tänkbara situationen; vad händer om en gör så eller så?

Efter genomförd aktivitet presenterar studenter och elever hur de upplevt att aktiviteten genomförts. Studerande återkopplar prestationer och ger feedback till varandra, och handledare ger feedback. Reflektion över genomförd aktivitet sker med fördel med hjälp av Gibbs reflektionscykel.

Gibbs reflektionscykel

Gibbs reflektionscykel består av en systematisk process i sex steg. Dessa steg genomförs individuellt eller i dialog med andra. Erfarenheter visar att om man tillsammans med andra studenter eller kollegor genomför denna process ges möjligheter till att se situationer på alternativa sätt och därmed öka sitt lärande och sin utveckling.

Verksamhetsintegrerat lärande (VIL) 2025



Planering

- Tider för bedömningar, feedback och reflektion.
- Rollfördelning kommuniceras och tydliggörs.
- Deltagarnas förväntningar och individuella mål.
- Organisera rollfördelning, samarbetet, aktiviteterna och förutsättningar för aktiviteterna.

Nivåanpassning

- Identifiera lärstilar och vad varje studerande behöver träna på och fördjupa sig i.
- Nivå kan skilja sig åt mellan studerande, behov av att anpassa uppgifter och utmaningar.
- Målet och kraven är desamma, vägen dit kan se olika ut.

Tips!

- Avsätt tid för reflektion.
- Betona vikten av att få och ge feedback till varandra.
- Planera in individuell- och peer-handledning. Det är viktigt att även se individen i paret.
- Rikta frågor till var och en av studenterna för att undvika att en tar över.
- Ställ öppna frågor som kräver utförligare svar. Till exempel "Hur gör du när...", "Utveckla...".
- Tips till studerande i samarbete: "Time out" - en fras de kan använda sig av i en situation där de behöver stanna till och prata igenom situationen (till exempel upplevelse av att inte vara delaktig, inte förstå, något är på väg att bli fel).

Egna anteckningar:

Kontaktinformation



Webbsida:
vardgivarwebb.regionjh.se/peer



Mejl:
utbildningssamordning@regionjh.se

En region att längta till och växa i

